

IQTISODIY RIVOJLANGAN DAVLATLARDA TA'LIM TIZIMI

Jaloliddinov Xumoyun Kamoliddin o'g'li*Farg'ona davlat universiteti talabasi***Hamroyeva O***Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi*

Anotatsiya: *Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda ta'lim tizimi taraqqiyot, innovatsiyalar va ijtimoiy tenglikning asosi hisoblanadi. Ushbu maqola bunday mamlakatlardagi ta'lim tizimlarining ko'p qirrali manzarasini o'rganadi, ularning kuchli tomonlari, muammolari va rivojlanayotgan paradigmalarni o'rganadi. Qiyosiy ob'ektiv orqali u turli mamlakatlardagi umumiylik va nomutanosibliklarni ta'kidlab, iqtisodiy raqobatbardoshlik, jamiyat hamjihatligi va individual farovonlikni shakllantirishda ta'limning muhim rolini o'rganadi. Mavjud tadqiqotlar va empirik dalillarni sintez qilish orqali ushbu maqola iqtisodiy rivojlangan mamlakatlardagi ta'lim tizimlari dinamikasi haqida tushuncha berish, kelajakdagi yo'nalishlar va takomillashtirishning potentsial yo'nalishlari bo'yicha istiqbollarni taqdim etishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *O'quv rejasi, Standartlashtirilgan test, Raqamli savodxonlik, STEM ta'limi, Nizom maktablari, Xususiy ta'lim, Kasbiy ta'lim, O'qituvchilar sertifikat, Maxsus ta'lim, Maktabni moliyalashtirish, Ta'lim texnologiyasi, Xalqaro taqqoslash, Akademik yutuqlar, Ta'limning tengligi, Kollejga tayyorgarlik.*

Kirish. Ta'lim zamonaviy jamiyatlarning asosiy ustuni sifatida keng e'tirof etilgan, iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlar ko'pincha innovatsiyalar va ta'lim sohasidagi mukammallik bo'yicha etakchi hisoblanadi. Bu davlatlar malakali ishchi kuchini yetishtirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va ijodkorlikni rivojlantirish maqsadida o'zlarining ta'lim tizimlariga katta miqdorda sarmoya kiritadilar. Biroq, ularning nisbiy farovonligiga qaramay, ushbu tizimlarda sifatli ta'limdan teng foydalanishni ta'minlashdan tortib, jadal rivojlanayotgan sanoat talablarini qondirish uchun o'quv dasturlarini moslashtirishgacha bo'lgan muammolar saqlanib qolmoqda. Ushbu maqolada iqtisodiy rivojlangan mamlakatlardagi ta'lim tizimlarining nozik jihatlari o'rganilib, ularning yutuqlari, kamchiliklari va o'zgaruvchan dunyoga moslashish borasida olib borilayotgan sa'y-harakatlarga oydinlik kiritiladi.

Ta'lim sohasidagi islohotlarning zamirida o'quvchilar egallashi kutilayotgan bilim, ko'nikma va malakalarni belgilovchi muhim komponent bo'lgan o'quv dasturi yotadi. Iqtisodiy rivojlangan davlatlar o'quv dasturlarini XXI asr mehnat bozori talablariga yanada moslashish uchun faol ravishda qayta ko'rib chiqmoqda, bu esa bitiruvchilarning tobora globallashtirib borayotgan va texnologiyaga asoslangan dunyoda muvaffaqiyat qozonishlari uchun zarur vositalar bilan jihozlanishini ta'minlamoqda. Bu jarayon ko'pincha fanlararo yondashuvlarni o'z ichiga oladi, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va hamkorlikni ta'kidlaydi, shu bilan birga turli xil o'quvchilarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondiradi.

Ta'lim natijalarini baholashda standartlashtirilgan testning o'rni: Standartlashtirilgan test uzoq vaqtdan beri ta'lim tizimining bahsli jihati bo'lib kelgan, uning tarafdorlari uning

o'quvchilar taraqqiyotini o'lchash va yaxshilash yo'nalishlarini aniqlash qobiliyati haqida bahslashmoqda, tanqidchilar esa uning o'quv dasturini toraytirish imkoniyatlaridan xavotirda. va "sinovgacha o'rgatish" mentalitetini tarbiyalash. Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda standartlashtirilgan testlarning o'rni qayta ko'rib chiqilmoqda, bunda talaba qobiliyatlari va ta'lim natijalarining kengroq doirasini qamrab oluvchi yanada keng qamrovli baholash tizimini ishlab chiqishga e'tibor kuchaymoqda.

Texnologiya hayotimizning barcha jabhalariga kirib borishda davom etar ekan, ta'lim tizimida raqamli savodxonlikning ahamiyati ustuvor bo'lib qoldi. Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar raqamli vositalar, platformalar va resurslarni sinfga faol integratsiyalashmoqda, talabalarni raqamli landshaftda samarali harakat qilish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan jihozlashmoqda. Bu nafaqat turli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha texnik malakani, balki raqamli ma'lumotlarni mas'uliyat bilan baholash, tahlil qilish va qo'llash uchun tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini ham o'z ichiga oladi.

Tez rivojlanayotgan texnologik innovatsiyalar va fan, texnologiya, muhandislik va matematika (STEM) sohalarida malakali mutaxassislariga talab ortib borayotgan bir sharoitda iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlar STEM ta'limiga yana bir bor e'tibor qaratmoqda. Ushbu ko'p qirrali yondashuv talabalarni ushbu muhim fanlarga ilhomlantirish va jalb qilish, zamonaviy ishchi kuchida muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan tahliliy, ijodiy va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Charter maktablari va ularning ta'limga ta'siri, Davlat tomonidan moliyalashtiriladigan, lekin mustaqil ravishda boshqariladigan ta'lim muassasalarining paydo bo'lishi iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda muhim tendentsiya bo'ldi. Ushbu muqobil modellar ota-onalar va talabalarga ko'proq tanlov va moslashuvchanlikni taklif qiladi, ko'pincha innovatsion o'qitish usullariga, ixtisoslashtirilgan o'quv dasturlariga yoki kam ta'minlangan jamoalarga maqsadli yordam berishga qaratilgan. Charter maktablarining potentsial afzalliklari va muammolarini o'rganar ekansiz, ularning kengroq ta'lim tizimiga ta'siri va ta'lim tengligini ta'minlashdagi rolini hisobga olish kerak.

Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlardagi xususiy maktablar xalq ta'limi tizimi bilan bir qatorda, o'zlarining shaxsiy ta'lim tajribasi, maxsus resurslar va kengaytirilgan darsdan tashqari imkoniyatlarni taqdim etish qobiliyati bilan uzoq vaqtdan beri tan olingan. Xususiy ta'limning afzalliklarini baholar ekansiz, ushbu muassasalarning foydalanish imkoniyati, arzonligi va ta'lim landshaftiga umumiy ta'sirini, xususan, ta'limdagi nomutanosibliklarga hissa qo'shish yoki kuchaytirish potentsialini hisobga olish juda muhimdir.

Rivojlanayotgan mehnat bozorida iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlar kasbiy ta'lim va kasbga yo'naltirilgan ta'limga ko'proq e'tibor qaratmoqda. Ushbu yondashuv talabalarni muayyan sohalarda yoki kasblarda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalar, texnik bilimlar va amaliy tajriba bilan jihozlashga qaratilgan bo'lib, akademik ta'lim va ishchi kuchi talablari o'rtasidagi tafovutni bartaraf etadi.

O'qituvchilarning sifati har qanday ta'lim tizimi muvaffaqiyatining hal qiluvchi omilidir. Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar o'qituvchilarni attestatsiyadan o'tkazish jarayonlarini doimiy ravishda baholaydilar va takomillashtiradilar, bu esa o'qituvchilarning fan bo'yicha zarur tajribaga ega bo'lishini, pedagogik ko'nikmalarga ega bo'lishini va talabalarni o'rganishga sodiqligini ta'minlaydi. O'qituvchilarni sertifikatlashning ta'lim natijalariga

ta'sirini o'rganar ekansiz, jamoangizdagi o'qituvchilar uchun mavjud bo'lgan kasbiy rivojlanish imkoniyatlari va qo'llab-quvvatlash tizimlarini ko'rib chiqing.

Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda inklyuzivlik va tenglik zamonaviy ta'lim tizimining muhim ustunlari hisoblanadi. Ushbu davlatlar jismoniy, kognitiv yoki hissiy nogironligi bo'lgan talabalarning noyob ehtiyojlarini qondirish uchun faol ishlamoqda, maxsus o'qitish, yordamchi texnologiyalar va keng qamrovli yordam xizmatlarini taqdim etmoqda. Barcha o'quvchilarning yuqori sifatli ta'lim imkoniyatlaridan foydalanishini ta'minlash orqali siz yanada inklyuziv va adolatli kelajakni ta'minlashga yordam bera olasiz.

Globalashib borayotgan dunyoda iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlar o'z ta'lim tizimini xalqaro standartlar va ilg'or tajribalar bilan taqqoslash muhimligini tan olishmoqda. Bu jarayon takomillashtirish sohalari va madaniyatlararo hamkorlik imkoniyatlarini aniqlash uchun talabalar faoliyati haqidagi ma'lumotlarni, o'qitish metodologiyasini va siyosat asoslarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Boshqa xalqlarning muvaffaqiyatlari va muammolaridan saboq olish orqali siz jamiyatingizda yanada mustahkam va istiqbolli ta'lim tizimini shakllantirishga yordam bera olasiz.

Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar barcha talabalarning, ularning ijtimoiy-iqtisodiy kelib chiqishidan qat'i nazar, yuqori sifatli ta'lim imkoniyatlari va akademik muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan yordamga ega bo'lishini ta'minlash kabi doimiy muammo bilan kurashmoqda. Ushbu ko'p qirrali sa'y-harakatlar tizimli to'siqlarni bartaraf etish, maqsadli tadbirlarni amalga oshirish va ta'lim tizimida inklyuzivlik va imkoniyatlarni kengaytirish madaniyatini rivojlantirishni o'z ichiga oladi.

Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda talabalar o'rta ta'limdan o'rta ta'limdan keyingi ta'limga o'tish jarayonida ularni kollej va ishchi kuchi talablariga yaxshiroq tayyorlash uchun ta'lim tizimi rivojlanmoqda. Bu kollejga tayyorgarlik dasturlarini kuchaytirish, martaba bo'yicha maslahat xizmatlarini ko'paytirish va umrbod ta'lim va kasbiy o'sish uchun zarur bo'lgan muhim ko'nikmalar va fikrlashni rivojlantirishni o'z ichiga oladi.

21-asrning tez o'zgarib borayotgan dunyosida ta'lim tushunchasi bir martalik hodisa sifatida o'z o'rnini yanada dinamik, umrbod ta'lim modeliga bo'shatib bermoqda. Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar talabalar va o'qituvchilarni uzluksiz o'sish va moslashish tafakkurini qabul qilishga, doimiy kasbiy rivojlanish, malaka oshirish va shaxsiy boyitish uchun imkoniyatlar yaratishga undamoqda.

Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda ta'limni o'zgartirish nafaqat individual tashabbuslar, balki siyosatchilar, ma'murlar, o'qituvchilar va jamiyat manfaatdor tomonlarning jamoaviy sa'y-harakatlari bilan ham amalga oshiriladi. Siyosatni ishlab chiqish jarayonida faol ishtirok etish orqali siz ta'limning strategik yo'nalishini shakllantirishga yordam bera olasiz, islohotlar va texnologik yutuqlar jamiyatingizning o'ziga xos ehtiyojlari va intilishlariga mos kelishini ta'minlay olasiz.

Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar shakllanish yillarining muhim ahamiyatini anglagan holda, erta bolalik ta'limiga yana bir bor e'tibor qaratmoqda. Ushbu ko'p qirrali yondashuv yosh o'quvchilarda kognitiv, ijtimoiy va hissiy o'sishni rag'batlantiradigan, umrbod muvaffaqiyat uchun poydevor qo'yadigan yuqori sifatli, mavjud va rivojlanishga mos ta'lim imkoniyatlarini taqdim etishga qaratilgan.

Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar ta'limda yuksak natijalarga erishish uchun talabalarga o'z ta'limlarida faol ishtirok etish imkonini beruvchi o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'lim

usullarini tobora ko‘proq qo‘llamoqda. Ushbu siljish o‘qitish usullarini, o‘quv muhitini va baholash amaliyotlarini har bir shaxsning o‘ziga xos ehtiyojlari, qiziqishlari va o‘rganish uslublariga moslashtirishni o‘z ichiga oladi, ta‘lim jarayoniga chuqurroq jalb qilish va egalik qilishga yordam beradi.

Xulosa: Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlardagi ta‘lim tizimlari taraqqiyotni rag‘batlantirish, ijtimoiy harakatchanlikni rag‘batlantirish va inson kapitalini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ushbu tizimlar sezilarli yutuqlarga erishgan bo‘lsa-da, ular tez o‘zgarish va murakkablik bilan belgilanadigan davrda og‘ir qiyinchiliklarga duch kelishadi. Tenglik, innovatsiyalar va hamkorlikni qamrab olgan holda, bu davlatlar rivojlanayotgan ta‘lim landshaftini boshqarishi va kelajak avlodlarga o‘zaro bog‘liq va dinamik dunyoda gullab-yashnashi uchun kuch berishlari mumkin. Kelajakka nazar tashlaydigan bo‘lsak, ta‘limda mukammallikka intilish umumiy sa‘y-harakatlar bo‘lib qolmoqda, bu tenglik, imkoniyatlar va imkoniyatlarni kengaytirish tamoyillariga jamoaviy sadoqat va sodiqlikni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. To‘lqinova, S. (2024). Yosh avlodning jismoniy rivojlanishida taekvondo sportining o‘rni. Tadqiqot va amalga oshirish, 2(5), 62-66.
2. To‘lqinova, S. (2024). Paralimpiya taekvondochilarining jismoniy tayyorgarligini o‘rganish. Tadqiqot va amalga oshirish, 2(5), 134-138.
3. To‘lqinova, S. (2024). ADAPTIV JISMONIY TARBIYANI QO‘LLAB-QUVVATLASHGAN OMILLAR. Tadqiqot va amalga oshirish, 2(6), 50-57.
4. To‘lqinova, S. (2024). PARALIMPIKA TAEKVONDO BO‘YICHA MASTER KLASSDA PSIXOLOGIK HIMOYA VA UNING ASOSIY XUSUSIYATLARI. Tadqiqot va amalga oshirish, 2(6), 58-63.
5. Tulkinova, KT (2023). O‘QUVCHILARNI BOSH VAQTLARIDA TO‘G‘RAKLARGA CHALLASH ARAKA KASBLARGA YO‘NALISH. Konferentsiya, 6(6), 301-305.
6. Tolqunovna, T. Kh. (2023). Development of students' professional interests based on an innovative approach. Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 19, 157-159.
7. Nabiyev, A., & Majidov, R. M. R. (2024). MALAKALI BOKSCHILARNING HARAKAT FAOLIYATIGA O‘RGATISH USULLARI. Research and implementation, 2(6), 35-38.
8. Majidov, R. (2023). SPORTCHILARNI MUSOBAQAGA OLDI TAYYORGARLIK JARAYONLARIDA PSIXOLOGIK TAYYORLASHNING AHAMIYATI. SCIENCE AND PEDAGOGY IN THE MODERN WORLD: PROBLEMS AND SOLUTIONS, 1(6)..
9. Dunaev, M.K., Mamadiev, A.H., Majidov, RR (2021). 14-15 YAŞLI MAKTABLAR Jismoniy tarbiyasining TADQIQOT DARAJASI. Jismoniy tarbiya VA SPOR NAZARIYASI VA AMALIYASI AKTUAL MASALLARIDA (174-179-betlar).